

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Псевдовибори 2023 на тимчасово окупованих територіях: результати та правові наслідки

ЗМІСТ

1. Основні підсумки.....	2
2. Передумови та цілі псевдовиборів.....	4
3. Міжнародна оцінка та правові наслідки псевдовиборів.....	6
4. Процедури організації та проведення псевдовиборів.....	6
4.1. Система організації окупаційної влади	
4.2. Виборча система	
4.3. Право «обирати»	
4.4. «Кандидати»	
4.5. ТОТ АР Крим, м. Севастополя – простір для екстериторіального голосування	
4.6. «Міжнародні спостерігачі»	
5. Результати псевдовиборів.....	13
5.1. Проголошена явка	
5.2. Результати псевдовиборів до окупаційних рад регіонального рівня	
5.3. Обрані «депутати»	
6. Порухення прав людини та спротив місцевого населення.....	21

1. ОСНОВНІ ПІДСУМКИ

1-10 вересня 2023 р. росія провела псевдовибори на тимчасово окупованих територіях (далі – ТОТ) Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей. На ТОТ Донецької та Запорізької областей вони розпочались 31 серпня 2023 р.

На псевдовиборах у чотирьох окупованих областях **балотувалося близько 10 тисяч «кандидатів»**. На ТОТ Донецької та Луганської областей більшість із «кандидатів» були представниками місцевого населення, а близько третини – становили вихідці з російських регіонів. На ТОТ Запорізької та Херсонської областей кількість «кандидатів» від місцевого населення була меншою – близько половини, що свідчить як про небажання українських громадян брати участь у псевдовиборах, так і про брак «кадрів» через відтік місцевого населення з тимчасово окупованих територій. Представниками з-поміж місцевого населення стали працівники окупаційних органів влади, соціальної сфери (лікарі, освітяни), бізнесу, комунальної сфери, а також пенсіонери та безробітні. Частина «депутатів» на ТОТ Донецької та Луганської областей були «депутатами» попередніх скликань окупаційних органів влади. Генеральна прокуратура України вже відкрила на більшість з них кримінальні провадження за ст. 111 Кримінального кодексу України за звинуваченням у державній зраді, а також за ст. 111-1 – за колабораційну діяльність.

Загалом **«обрано» близько 1700 «депутатів»**.

До окупаційних рад регіонального рівня обрано **216 «депутатів»**:

Регіон	Окупаційний орган	Кількість «депутатів»
ТОТ Донецької області	«народний совет»	90 «депутатів»
ТОТ Запорізької області	«законодательное собрание»	40 «депутатів»
ТОТ Луганської області	«народний совет»	50 «депутатів»
ТОТ Херсонської області	«обласна дума»	36 «депутатів».

До окупаційних рад міських та муніципальних округів обрано **близько 1500 «депутатів»**¹

Регіон	Кількість «депутатів» міських та муніципальних округів
ТОТ Донецької області	440 «депутатів»
ТОТ Запорізької області	280 «депутатів»
ТОТ Луганської області	564 «депутатів»
ТОТ Херсонської області	близько 200 «депутатів»

¹ Стаття Кримінального кодексу України [№ 111-1](#) щодо участі у колабораційній діяльності передбачає покарання за «добровільне зайняття громадянином України посади ...у незаконних органах влади на тимчасово окупованій території».

Кількість місцевого населення, яка взяла участь у фейковому волевиявленні, встановити фактично неможливо, оскільки немає достовірної інформації про загальну кількість населення та безпосередньо «виборців». Дані щодо явки є сфальсифікованими.

Проте, за даними російських окупаційних джерел у **незаконному «голосуванні»** взяли участь загалом близько **5 млн осіб**:

Регіон	Проголошена кількість «виборців»	Проголошена «явка»
ТОТ Донецької області	<u>2,1 млн.</u>	<u>76,41 %</u>
ТОТ Запорізької області	<u>496 тис.</u>	<u>68,11 %</u>
ТОТ Луганської області	<u>1,6 млн.</u>	<u>72,53 %</u>
ТОТ Херсонської області	<u>600 тис.</u>	<u>65,14 %</u>

До **складу виборчих комісій увійшло близько 21 тисячі осіб**. Лише на ТОТ Луганської області до роботи територіальних та дільничних виборчих комісій було залучено **близько 6500** людей. Загалом на тимчасово окупованих територіях було відкрито **близько 1,9 тис. «виборчих дільниць»**. На псевдовиборах були присутні близько 40 «міжнародних спостерігачів», за задумом росії до кожної з тимчасово окупованих областей мали приїхати 10 міжнародних оглядачів. Наразі **встановлені прізвища 34 іноземців, що «спостерігали» за псевдовиборами.**

За результатами псевдовиборів **було обрано чотири «ради» регіонального рівня**, що здійснюють «законодавчу діяльність» на ТОТ Донецької, Запорізької, Луганської, Херсонської областей. Також було **обрано «депутатів» до 79 «міських» та «районних рад»**.

Стаття Кримінального кодексу України **№ 111-1** щодо участі в колабораційній діяльності передбачає покарання за «добровільне зайняття громадянином України посади ...у незаконних органах влади на тимчасово окупованій території».

Безперечним **лідером псевдовиборів є російська партія «єдина росія»**, яка на **регіональному рівні «набрала» понад 70 % голосів** на всіх чотирьох тимчасово окупованих територіях України. На другому місці на ТОТ Донецької, Запорізької та Херсонської областей – КПРФ (від 5 % до 10 %). На ТОТ Луганської області друге місце у ЛДПР. Одним із завдань російського режиму було сформувати «представницькі органи» **у складі цілком «керованих депутатів»**, з цією метою здійснювався тиск на КПРФ аби вона не отримала впливову кількість голосів (немає довіри до низового складу КПРФ, передусім на тимчасово окупованих територіях). Загалом до «регіональних рад» ТОТ Донецької та Луганської областей «пройшли» 5 партій («єдина росія», КПРФ, ЛДПР, «справедлива росія» та «нові люди»). На ТОТ Запорізької та Херсонської областей лише 4 партії – партія «нові люди» не потрапила.

Протягом першого тижня після формування окупаційних регіональних рад нові «депутати» **обрали «губернаторів»**. ТОТ Донецької області – **Денис Пушилін**, ТОТ Запорізької області - **Едуард Балицький**, ТОТ Луганської області – **Леонід Пасічник**, ТОТ Херсонської області – **Володимир Сальдо**. Усі зазначені особи до псевдовиборів були тимчасово виконуючими обов’язків «очільників» тимчасово окупованих територій України в чотирьох областях.

З точки зору міжнародного права та українського законодавства відповідальність за організацію та проведення незаконних «виборів» на тимчасово окупованих територіях України несуть особи, що балотувались, брали участь в організації та проведенні псевдовиборів, а також у спостереженні за ними. Ключові особи, які з 2014 року здійснюють колабораційну діяльність на ТОТ Донецької та Луганської областей, відомі для українських правоохоронних органів. На багатьох із них, починаючи з 2015 р., відкрито кримінальні провадження за звинуваченням у державній зраді, а також накладено міжнародні санкції. Проте, враховуючи збільшення кількості окупаційних органів влади за рахунок утворення 79 «місцевих органів» («міських округів» та «муніципальних округів»), є потреба в розслідуванні нових фактів колаборації.

Офіційна міжнародна оцінка (Європейський Союз, Рада Європи, Велика Сімка, США) проведених псевдовиборів є однозначною – «вибори» є юридично нікчемними, порушують засади міжнародного права, права людини, суверенітет та територіальну цілісність України. Проте лише в офіційній [заяві Державного департаменту США](#) *зазначено про необхідність введення персональних санкцій та візових обмежень до осіб, які брали участь у псевдовиборах, їх організації та спостереженні за ними*. Позиції щодо накладення міжнародних санкцій до осіб причетних до організації і проведення незаконних «виборів» дотримується й Україна. В офіційній [заяві МЗС України](#) закликає міжнародну спільноту до впровадження відповідних персональних санкцій до осіб причетних до організації, проведення виборів, представників окупаційних адміністрацій, «виборчих структур», а також керівництва рф.

2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЦІЛІ ПСЕВДОВИБОРІВ

Детальний огляд подій, що відбувались на ТОТ чотирьох областей, показує низку послідовних дій, що здійснювались ще з 2022 року і були спрямовані на пришвидшену незаконну інтеграцію українських територій до рф.

Процес підготовки та організації виборів з боку рф розпочався в 2022 році. У січні 2023 року було анонсовано початок формування «округів» та «виборчих комісій», чому передували [«консультації»](#) Центральної виборчої комісії рф з «владою регіонів». Процес безпосередньої організації псевдовиборів було розпочато навесні 2023 року. 25 травня відбулося [внесення змін](#) до російського законодавства (федеральний закон від 12.06.2002 N 67-ФЗ (ред. від 31.07.2023) «Про основні гарантії виборчих прав і права на участь у референдумі громадян російської федерації»), якими дозволено проведення псевдовиборів на територіях, де діє воєнний стан, а також надано право брати участь у фейковому голосуванні за відсутності російського паспорта. Рішення про проведення на тимчасово

окупованих територіях псевдовиборів цвк рф ухвалив 15 червня, після узгодження з міноборони і фсб росії.

Протягом весни та літа 2023 року окупаційні органи влади на тимчасово окупованих територіях прийняли низку фейкових нормативних документів *щодо*:

- 1) Організації та проведення псевдовиборів, процедура яких відповідає російському законодавству (навесні 2023 р. були створені фейкові центральні виборчі комісії, визначені «виборчі округи», почалось формування «територіальних та дільничних виборчих комісій»).
- 2) Організації «місцевого самоврядування та місцевих адміністрацій» з визначеними повноваженнями.
- 3) *Процедури обрання* «республіканських голів» (на ТОТ Донецької і Луганської областей) та «обласних голів» (на ТОТ Запорізької та Херсонської областей).
- 4) *Змін «адміністративного устрою»*, за яким структура окупаційної влади поділяється:
 - на окупаційні міські округи (міста, що включають населені пункти);
 - на окупаційні муніципальні округи (рівень району, до якого входять населені пункти).
- 5) *Змін «територіального устрою»*, за якими були «змінені» межі окремих міст (приміром Мелітополя) та «визначені» нові межі низки окупаційних муніципальних округів (районів). Наприклад, за українською реформою децентралізації в Луганській області було 8 районів (станом на 2022 р.), наразі окупаційною владою створено 17 «муніципальних округів» («районів»). У Херсонській області станом на 24 лютого 2022 р. було 5 районів, наразі на окупованій частині сформовані 14 «районів».

Проведення росією псевдовиборів спрямоване на:

- розбудову підконтрольної рф владної вертикалі на тимчасово окупованих територіях;
- уніфікацію окупаційної влади з російською системою публічної влади;
- легітимізацію незаконної окупації українських територій;
- залучення місцевого населення тимчасово окупованих територій до колаборації з метою збільшення соціальної дистанції між населенням вільних та окупованих частин України;
- підготовку до проведення на тимчасово окупованих територіях України виборів президента рф.

3. МІЖНАРОДНА ОЦІНКА ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПСЕВДОВИБОРІВ

12 жовтня 2022 р. на 11-тій надзвичайній спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН було ухвалено резолюцію А/ES-11/L.5 із засудженням спроби рф анексувати тимчасово окуповані території Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей України. Резолюція закликає країни не визнавати претензії росії на чотири області України, на які претендує росія після проведення фейкових референдумів, засуджує «спробу незаконної анексії» і «вимагає від Російської Федерації негайного й безумовного скасування своїх рішень від 21 лютого й 29

вересня 2022 року, які стосуються статусу окремих районів Донецької, Запорізької, Луганської й Херсонської областей України».

Проведення на тимчасово окупованих територіях будь-яких псевдовиборів не визнається міжнародною спільнотою. Так, ЄС у [заяві Високого представника Жозепа Борреля від 11 вересня 2023 р.](#) рішуче засудив проведення незаконних «виборів» на ТОТ Донецької, Запорізької, Луганської, Херсонської областей та АР Крим і м. Севастополя.

Рада Європи також визнала незаконними фейкові вибори на ТОТ. Про це йдеться у спільній офіційній [заяві](#) Президента Комітету Міністрів, Президента Парламентської Асамблеї, Генерального секретаря і Міністра закордонних справ Ради Європи. У заяві наголошується, що псевдовибори порушують міжнародне право, демократичні принципи та права людини на території України.

Міністри закордонних справ Великої Сімки [офіційно заявили](#), що псевдовибори є незаконними і порушують незалежність, суверенітет, територіальну цілісність України, а також Хартію ООН. Псевдовибори спрямовані на легітимізацію незаконного захоплення росією українських територій.

Державний департамент США засудив проведення псевдовиборів і наголосив на відповідальності осіб залучених до участі в них, до т. зв. «міжнародного спостереження», а також організації й проведення. [Ентоні Блінкен](#) зазначив, що на всіх таких осіб буде накладено санкції США та введено щодо них візові обмеження.

4. ПРОЦЕДУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПСЕВДОВИБОРІВ

4.1. Система організації окупаційної влади

Псевдовибори було проведено з 1 до 10 вересня 2023 р. Обирались «депутати» до окупаційних органів влади двох рівнів:

Перший рівень – окупаційні регіональні ради («парламенти нових суб'єктів рф»):

- на ТОТ Донецької області – «народний совет»;
- на ТОТ Запорізької області – «законодательное собрание»;
- на ТОТ Луганської області – «народний совет»;
- на ТОТ Херсонської області – «обласна дума».

Другий рівень – окупаційні місцеві ради:

- «міські округи»;
- «муніципальні округи» (рівень району).

Структура «окупаційної системи влади» на ТОТ, до якої відбулись псевдовибори ([«Громадянська мережа «ОПОРА»](#)):

Де Кремль хоче провести "місцеві" псевдовибори

у так званій загальноросійській єдиний день голосування – 10 вересня 2023 року

"ЦЕНТРИ МУНІЦИПАЛЬНИХ ТА МІСЬКИХ ОКРУГІВ"

ЛУГАНЩИНА

Алчевськ
Антрацит
Біловодськ
Білокуракине
Брянка
Довжанськ
Кадіївка
Кремінна
Лисичанськ
Луганськ
Лутугине
Марківка
Мілове
Новоайдар
Новопсков
Первомайськ
Перевальськ
Ровеньки
Рубіжне
Сватове
Северодонецьк
Слов'яносербськ
Сорокине
Станиця Луганська
Старобільськ
Троїцьке
Хрестівка
Хрустальний

ДОНЕЧЧИНА

Амвросіївка
Бойківське
Волноваха
Горлівка
Дебальцеве
Докучаєвськ
Донецьк
Єнакієве
Іловайськ
Лиман
Макіївка
Мангуш
Маріуполь
Нікольське
Новоазовськ
Сніжне
Старобешеве
Харцизьк
Чистякове
Шахтарськ
Ясинувата

ХЕРСОНЩИНА

Велика Лепетиха
Верхній Рогачик
Генічеськ
Гола Пристань
Горностаївка
Іванівка
Каланчак
Каховка
Нижні Сірогози
Нова Каховка
Новотроїцьке
Олешки
Скадовськ
Чаплинка

ЗАПОРІЖЖЯ

Бердянськ
Василівка
Веселе
Енергодар
Кам'янка
Кам'янка-Дніпровська
Мелітополь
Михайлівка
Пологи
Приазовське
Приморськ
Токмак
Чернігівка
Якимівка

ОПОРА наголошує, що будь-які незаконні вибори на тимчасово окупованих територіях України є порушенням норм міжнародного права, а їх результати є нікчемними.

ОПОРА ▲
fb.com/cn.opora
opora.ua.org

Росія втілює на тимчасово окупованій території України виборчі правила та чинну в РФ структуру регіональної та місцевої влад. На тимчасово окупованих територіях Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей впроваджено [федеральний закон](#) про загальні принципи організації місцевого самоврядування в РФ від 6 жовтня 2003 р., на якому, у тому числі, *ґрунтується новий «адміністративний та територіальний устрій» окупованих територій.*

За цим законом на тимчасово окупованій території кожної з чотирьох областей утворюються т. зв. «міські округи», а також «муніципальні округи», що мають статус району (до яких входять населені пункти).

Адміністративно-територіальний поділ тимчасово окупованих територій України на «міські» та «муніципальні округи» *створює підстави для побудови системи окупаційної публічної влади, яка уможливіть [повноцінну роботу територіальних підрозділів федеральних органів влади](#) росії (пенсійного фонду, прокуратури, поліції, судів, органів соціального захисту, органів надання адміністративних послуг).*

[ТОТ Херсонської області поділяється](#) на «міські округи» (Новокаховський «міський округ»)² та 13 «муніципальних округів»³.

² Загалом було два «міських округи»: «Херсонський міський округ» було звільнено ЗСУ в листопаді 2022 р.

ТОТ Луганської області складається з 28 «муніципальних образований» (11 «міських округів» та 17 «муніципальних округів»).

ТОТ Донецької області містить 30 «муніципальних образований» – 12 «міських округів» та 18 «муніципальних округів». *У визначені округи в тому числі «включені» й підконтрольні Україні території Донецької області.*

ТОТ Запорізької області поділяються на 16 «муніципальних образований» – 3 «міські округи» (Бердянськ, Мелітополь, Енергодар) та 13 «муніципальних округів». Межі Бердянська та Енергодара «визначені» за схемою, яка була чинною станом на 16 вересня 1991 р. Межі Мелітополя «розширені» до узбережжя Азовського моря й включають смт Кирилівку.

Псевдовибори відбувались за списками 5 російських політичних партій, представлених в державній думі рф:

- «єдина росія» (ЄР);
- Ліберально-демократична партія Росії (ЛДПР);
- «Справедлива Росія – Патріоти – За правду» (СРПЗ);
- Комуністична партія Російської федерації (КПРФ);
- «Нові люди» (НЛ).

До фейкових виборів на ТОТ Донецької та Луганської областей Росією не були допущені місцеві «політичні сили», які від 2014 р. і до виборів 2023 р. формували «народні совети». Зокрема, у псевдовиборах не брали участі місцеві громадські рухи, які від початку окупації (2014 р.) виконували роль квазіпартій тимчасово окупованих регіонів. Зокрема, «Донецька республіка» та «Вільний Донбас», які мали окремі фракції в попередніх складах «народного совету» окупованої частини Донецької області. На окупованій території Луганської області місцеві «громадські рухи», такі як «Мир Луганщині» й «Луганський економічний союз» також не брали участі в регіональних та місцевих псевдовиборах. Члени цих «громадських рухів» увійшли до виборчих списків 5 російських парламентських партій.

Для охоплення якомога більшої кількості «виборців» російською владою застосовувались додаткові формати організації виборчих дільниць і процесу голосування:

- «екстериторіальні виборчі дільниці» – з 1 до 4 вересня голосування проходило на 329 «екстериторіальних дільницях», відкритих для мешканців окупованих територій у 81 регіоні Росії, а також на ТОТ АР Крим і міста Севастополя;
- мобільні «виборчі дільниці», використання дистанційних способів голосування (поза «виборчими дільницями») – голосування на дому за допомогою «виїзних виборчих комісій», а також у так званих «мобільних пунктах»⁴;
- «дострокове голосування», що відбулося з 2 до 7 вересня для громадян, які проживають у віддаленій місцевості, а також у місцях, де не можливе

³ У червні 2022 р. окупаційною владою було визначено 18 «муніципальних образований», частина з них були звільнені ЗСУ.

⁴ <https://www.ostro.org/articles/nevyznannya-pidsumkiv-vyboriv-ne-maye-zhodnogo-znachennya-dlya-nas-vazhlyvo-shho-nashi-lyudy-i436007>

відкриття «виборчої дільниці». У Донецькій та Херсонській областях «дострокове голосування» розпочалось ще раніше – 31 серпня⁵.

Крім того, під час проведення псевдовиборів застосовувався й **заявний принцип** «голосування» – особа подає заяву про включення до списку виборців, а потім голосує. Відтак, окупаційна сторона створила простір для фальсифікацій, оскільки задалегідь кількість внесених до списків виборців не визначена.

З метою проведення псевдовиборів на окупованих територіях України російська сторона внесла зміни до свого національного законодавства. Раніше російське законодавство забороняло проведення виборчих кампаній і референдумів в умовах воєнного стану, «введеного» в чотирьох частково окупованих областях України «указом президента РФ» 20 жовтня 2022 року. У травні цього року президент РФ підписав закон, що дозволяє проводити вибори на територіях, де діє режим воєнного стану.

Відповідно до російського законодавства кандидатом до окупаційних представницьких органів може стати дієздатний громадянин РФ, віком від 21 року, який не відбуває покарання в місцях ув'язнення. Було «заборонено» балотуватись особам, що мають іноземне громадянство або посвідку на постійне проживання. Кандидати, які мають українське громадянство, повинні були задалегідь підписати заяву про небажання мати громадянство України⁶.

4.2. «Виборча система»

Псевдовибори до всіх окупаційних органів відбувались за пропорційною системою на відміну від більшості російських регіонів. У РФ до регіональних органів влади суб'єктів федерації вибори відбуваються в більшості випадків за пропорційно-мажоритарною системою. За суто пропорційною обираються лише регіональні органи влади в Дагестані, Кабардіно-Балкарії, Інгушетії, Калмикії, Карачаєво-Черкесії та Чечні. У Москві – виключно за мажоритарною системою. Система виборів у РФ на регіональному та місцевому рівнях визначається нормативними документами суб'єктів федерації. За визнанням [російських експертів](#) проведення муніципальних псевдовиборів на тимчасово окупованих територіях України за пропорційною системою зумовлене «браком контролю» російської влади на ТОТ. Немає впевненості у кандидатах, *«на нових територіях занадто багато різних поглядів»*.

Відповідно до [федерального закону РФ](#) від 06.10.2003 N 131-ФЗ (ред. від 04.08.2023) «Про загальні засади організації місцевого самоврядування в російській федерації» законом «федерального суб'єкта» встановлюється система муніципальних виборів, яка застосовується (ст. 23), відповідна система регламентується в статутах муніципальних одиниць.

Глави виконавчої влади суб'єктів РФ обираються громадянами, які проживають на території цих регіонів (прямі вибори), або депутатами

⁵ <https://lug-info.com/news/izbirkomkom-lnrutl-itogi-vyborov-v-narodnyjsovet-edinayarossiya-nabralla-golosov>

⁶ Згідно з законом Росії «Про особливості правового положення громадян РФ, які мають громадянство України», який набув чинності 17 червня 2023 р.

законодавчих органів державної влади цих суб'єктів рф (непрямі вибори). Наразі в рф прямий порядок обрання губернаторів використовується у 75 з 89 російських регіонів. Непрямі вибори проводяться в 14 суб'єктах Федерації: це республіки Адигея, Дагестан, Інгушетія, Північна Осетія – Аланія, Кабардино-Балкарія і Карачаєво-Черкесія, Ханті-Мансійського, Ямало-Ненецького й Ненецького автономних округів та на тимчасово окупованих територіях АР Крим, ТОТ Донецької, Луганської, Запорізької і Херсонської областей.

Федеральний закон від 21.12.2021 № 414-ФЗ (ред. від 04.08.2023) «Про загальні принципи організації державної влади в суб'єктах Російської Федерації» (зі змінами і доповненнями, набув чинності з 15.08.2023) регламентує процес виборів вищих посадових осіб суб'єктів рф. Згідно з цим законом рішення про систему обрання ухвалюються «законодательними зборами» суб'єктів рф.

Рішення про застосування пропорційної системи під час виборів до «законодательних зборів» на тимчасово окупованих росією територіях України було [озвучено представниками російської влади](#) в середині березня 2023 року.

До участі у псевдовиборах були допущені лише російські партії і виключно парламентські: «єдина росія», ЛДПР, КПРФ, «Справедлива Росія - Патріоти - За правду», «Нові люди». Місцеві «громадські рухи», які виконували роль «політичних партій» на ТОТ Донецької і Луганської областей та з 2014 р. формували окупаційні органи влади, не були допущені до псевдовиборів. Це свідчить про закриття проекту т. зв. «народних республік» і знищення навіть умовної автономності ТОТ Донецької та Луганської областей.

4.3. Право «обирати»

Для залучення якомога більшої кількості виборців до голосування російська влада дозволила використовувати широкий перелік документів, які можуть посвідчувати особу і відповідно, надають право обирати. Впроваджені можливості голосування без російського паспорта схожі у всіх чотирьох частково окупованих регіонах України, але мають регіональні відмінності, визначені постановами місцевих окупаційних виборчкомів. Серед таких документів:

- паспорт громадянина РФ;
- військовий квиток;
- тимчасове посвідчення замість військового квитка;
- тимчасове посвідчення громадянина РФ, що видається на період оформлення російського паспорта;
- службовий паспорт;
- посвідчення водія;
- довідка встановленої форми для громадян РФ, що утримуються в місцях перебування під вартою;
- паспорт громадянина України.

До переліку документів, що дають право голосувати **на окупованій частині Донецької області**, «ЦВК ДНР» додало ще низку «регіональних» документів: «паспорт громадянина «ДНР»; «адресна довідка» від «міграційної служби «МВС

ДНР»; «військовий квиток» та «посвідчення особи» «офіцера «ДНР»; паспорт громадянина України з позначкою про реєстрацію на «території «республіки» (практично – Донецької області) до 30 вересня 2022 р.⁷. Завдяки цьому «право голосування», крім осіб, які не встигли оформити російське громадянство, отримали такі категорії:

- а) «особи, що тимчасово проживають на окупованій території Донецької області» («військовослужбовці», «тимчасово відряджені фахівці» та «робітники»);
- б) громадяни України, зареєстровані на території Донецької області, що проживають не лише на окупованих територіях, але й на підконтрольній уряду території України та в зарубіжних державах.

4.4. «Кандидати»

Важливою ознакою проведення «виборів» на окупованих територіях стало **приховування прізвищ кандидатів** – ЦВК РФ дозволив приховати прізвища кандидатів у виборчих бюлетенях.

Очолили «виборчі списки» до «народних советів» нинішні «голови» тимчасово окупованих територій: Донецька область – Денис Пушилін, Запорізька – Євген Балицький, Луганська – Леонід Пасічник, Херсонська – Володимир Сальдо. Усі вони «обрані» «губернаторами» тимчасово окупованих частин України.

За даними DW⁸ у виборах до «народних советів» чотирьох областей взяли участь **1329 «кандидатів», а також 9 тисяч осіб увійшли до списків на виборах до 79 «місцевих рад».**

Однією з головних відмінностей у формуванні «виборчих списків» між окупованими частинами Донецької / Луганської областей та Запорізької / Херсонської областей є частка «кандидатів» з-поміж місцевих мешканців. Зокрема, на окупованих частинах Донецької і Луганської областей такі «кандидати» становлять переважну більшість. Тоді як на окупованих частинах Херсонщини та Запоріжжя – близько половини.

Решту «кандидатів» до «представницьких органів» становили російські політики. Основними причинами залучення «варягів» до партійного будівництва та виборчого процесу:

- недовіра до місцевих кадрів (міжрегіональні ротації є наразі одним із основних принципів регіональної кадрової політики федерального Центру по всій РФ);
- ускладнення «партійного будівництва» на ТОТ України для російських партій через невпевненість частини їх місцевих «представників» у довготривалому збереженні окупованих територій під російським контролем.

4.5. ТОТ АР Крим, м. Севастополя – простір для екстериторіального «голосування»

ТОТ АР Крим використана російською стороною як майданчик для організації екстериторіального «голосування» українських громадян, які вимушено перебувають на Кримському півострові. Таким чином тимчасово окупований

⁷ <https://dan-news.ru/obschestvo/cik-rf-predostavil-spisok-dokumentov-po-kotorym-mozhno-budet-progolosovat-na/>

⁸ <https://www.dw.com/ru/psevdivybory-v-ukraine-kto-ucastvuet-v-propagandistskom-sou-rf/a-66763421>

півострів був вчергове використаний для подальшої інституціоналізації окупаційної влади на новоокупованих територіях України. Представники окупаційної влади на ТОТ АР Крим, зокрема з-поміж місцевого населення, забезпечують всебічне сприяння спробам російського режиму анексувати ТОТ материкової України. Також, у рамках проведення т. зв. «єдиного дня голосування» на ТОТ АР Крим, російська сторона організувала «довибори» «представників Криму» до держдуми РФ.

На ТОТ АР Крим та міста Севастополя 1-4 вересня пройшло дострокове «голосування» на виборах окупаційних регіональних рад Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей. У Криму та Севастополі організовано відповідно 15 та 7 екстериторіальних «дільниць», голосування організовано на «дільницях» і вдома.

У Севастополі виборчим дільницям для голосування окупаційна сторона видала близько 30 тисяч бюлетенів. Кількість «необхідних» бюлетенів окупаційна сторона визначила таким чином: удвічі збільшила їх кількість порівняно з задекларованою кількістю учасників «референдуму за приєднання до рф» на території Севастополя у вересні 2022 року (з 15 тисяч до 30 тисяч відповідно).

4.6. «Міжнародні спостерігачі»

З метою легітимізації псевдовиборів на міжнародній арені росія залучила «міжнародних спостерігачів». Наразі встановлено прізвища 34 іноземців з різних країн світу, які знаходились на тимчасово окупованих територіях під час псевдовиборів. Вони представляють різні країни – Іспанію, Бразилію, Індію, Францію, Сербію, Ісландію, Ізраїль, США, Італію, Німеччину, Нідерланди, Португалію тощо. Залучені «міжнародні спостерігачі» давали коментарі російським та закордонним медіа щодо дотримання всіх належних «демократичних» процедур під час «виборів» у чотирьох «нових суб'єктах» рф. Зазвичай вони пов'язані з росією давніми стосунками і часто належать до маргінальних політичних партій різних країн (Додаток 2).

5. РЕЗУЛЬТАТИ ПСЕВДОВИБОРІВ

За результатами «виборів» було обрано:

- «народний совет ДНР» у складі 90 «депутатів»;
- «законодательное собрание» в Запорізької області – 40 «депутатів»;
- «обласну думу» Херсонської області – 36 «депутатів»;
- «народний совет ЛНР» - 50 «депутатів».

Крім того, були проведені «вибори» до 79 «муніципальних образований / муніципалітетів», що знаходяться на окупованих частинах чотирьох областей. Проведення «місцевих виборів», повинно закріпити насаджений окупаційною владою адміністративно-територіальний поділ захоплених армією РФ українських регіонів на 79 «міських» та «муніципальних округів». Проте окупаційна влада зіштовхнулася із кадровими проблемами пошуку «кандидатів». Приміром, дуже часто спостерігались випадки, коли одні й ті ж самі «кандидати» одночасно балотувались до «регіональних» та «місцевих рад».

Вибори депутатів «народних советов» та представницьких органів влади всіх муніципальних об'єднань окупованих територій Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей проходили з 8 по 10 вересня (єдиний день голосування).

Для окупованих частин Донецької та Луганської областей це треті «вибори» до «народних советов» (двоє попередніх «проводились» у листопаді 2018 та 2022 рр.).

Разом із тим, за 9,5 років російської окупації частин Донецької та Луганської областей, *вперше були проведені «вибори» до «місцевих рад»*. До цього управління в населених пунктах здійснювали окремі особи, що призначались безпосередньо «головами народних республік».

5.1. Проголошена явка⁹

Фактично неможливо визначити реальну кількість населення, яке взяло участь у псевдовиборах, оскільки немає даних ані щодо чисельності населення, ані щодо списків «виборців». Більше того, ґрунтуючись на публічній інформації щодо організації фейкового голосування, можна зробити висновок про умовність «виборчих списків», оскільки «голосування» відбувалось у багатьох випадках за заявним принципом. Людина писала заяву, на підставі якої її включали до списку. Отже, нижченаведені дані не свідчать про справжню явку та участь місцевого населення.

Загальна чисельність «виборців» згідно з опублікованими протоколами, становила **5 млн осіб**. Зокрема:

- ТОТ Донецької області – 2,1 млн;
- ТОТ Луганської області – 1,6 млн;
- ТОТ Запорізької області – 496 тис;
- ТОТ Херсонської області – близько 600 тис.

5.2. Результати псевдовиборів до окупаційних рад регіонального рівня

Результати на ТОТ Донецької області¹⁰

«Народний совет» окупованої частини Донецької області:

Партія	Частка голосів виборців, %	Кількість мандатів
«єдина росія»	78,03	74
Комуністична партія Російської Федерації	6,43	6
Ліберально-демократична партія Росії	6,25	6
«Нові люди»	5,14	4
«Справедлива Росія – Патріоти – За правду!»	3,27	0

Результати на ТОТ Луганської області

«Народний совет» окупованої частини Луганської області:

⁹ <https://rg.ru/2023/09/13/kak-v-dnr-lnr-hersonskoj-zaporozhskoj-oblastej-proshli-vyborydeputatov.html>

¹⁰ <https://ren.tv/longread/1141174--itogi-vyborov-v-rossii-glavnyetsifry>

Партія	Частка голосів виборців, %	Кількість мандатів
«єдина росія»	74,63	39
Ліберально-демократична партія Росії	9,87	5
Комуністична партія Російської Федерації	7,5	4
«Справедлива Росія – Патріоти – За правду!»	5,56	2
«Нові люди»	1,46	0

Результати на ТОТ Запорізької області

«Законодательное собрание» окупованої частини Запорізької області:

Партія	Частка голосів виборців, %	Кількість мандатів
«єдина росія»	83,01	32
Ліберально-демократична партія Росії	5,82	2
Комуністична партія Російської Федерації	5,02	1
«Справедлива Росія – Патріоти – За правду!»	5,13	1

Результати на ТОТ Херсонської області

«Обласна дума» окупованої частини Херсонської області:

Партія	Частка голосів виборців, %	Кількість мандатів
«єдина росія»	74,86	28
Комуністична партія Російської Федерації	10,56	4
Ліберально-демократична партія Росії	8,27	3
«Нові люди»	5,03	1

5.3. Обрані «депутати»

Ще влітку 2022 року [СБУ були відомі основні випадки колаборації](#) представників українських політичних сил на захоплених територіях. Наразі їхня кількість збільшилась за рахунок близько 1500 «депутатів муніципальних образований».

ТОТ Донецької області

«Головою» «народного совета» на ТОТ Донецької області було обрано «командувача» НЗФ «Спарта» Артема Жогу¹¹. Його «першим заступником» був затверджений представник фракції «єдина росія» Сергій Прокопенко, по одному «заступнику» обрано від партій КПРФ, ЛДПР та «Нові люди»¹². Членом Ради Федерації рф від «виконавчої влади» за розпорядженням «глави республіки» Д. Пушиліна стала Наталя Ніконорова, яка і до того обіймала цю «посаду» (з 23 грудня 2022 р.). Від «законодавчої влади» до Ради Федерації окупаційним

¹¹ <https://dan-news.ru/politics/kombat-sparty-artem-zhoga-izbran-spikerom-narodnogo-soveta-dnr/>

¹² <https://dan-news.ru/politics/narodnyj-sovet-dnr-naznachil-zamestitelej-spikera-parlamenta-i-glav-komitetov/>

«представницьким органом» був делегований Олександр Волошин (замінив на цій «посаді» Олександра Ананченка)¹³.

Анна Желєзна – «генеральна директорка республіканського центру охорони материнства і дитинства»¹⁴.

Світлана Безпалова – «ректор Донецького національного університету».

Ольга Арутінова – директор Донецького лялькового театру.

Денис Чернобай – керівник «регіонального відділення» ГО «Двіженіє первих».

Антон Ачкасов¹⁵ – співробітник апарату ГО «Молода республіка».

Крамар Андрій Петрович – координатор донецької «партійної організації» (колишній перший заступник керівника виконкому об'єднання «Донецька республіка», а також «офіційний представник» квазіутворення в Російській Федерації, заступник генерального директора ТОВ «Мосдонтрейд» та «альтернативний кандидат» на посаду «Глави ДНР» у поточному році).

Фісталь Еміль Якович – лікар-хірург, директор донецького Інституту невідкладної та відновлювальної хірургії імені В. К. Гусака (що у 2014 р. перейшов під контроль «МОЗ» квазіреспубліки).

Олексій Жигулін – «депутат народного совета» попереднього скликання.

Сергій Тельних¹⁶ – «депутат народного совета» попереднього скликання.

ТОТ Луганської області

Очолив окупаційну регіональну раду **Мірошниченко Денис Миколайович**, до 2014 р. був депутатом Артемівської районної ради м. Луганська від Партії Регіонів. У 2023 р. балотувався за списком «єдиної росії». знаходиться під санкціями в кількох країнах.

Перший заступник – **Сопельник Андрій Федорович**, знаходиться під санкціями України.

Заступник – **Уваров Максим Анатолійович**, у 2001 р. закінчив Луганський інститут внутрішніх справ, у 2010 р. був обраний депутатом Ленінського району м. Луганськ за списком Партії регіонів.

Апарат окупаційної регіональної ради очолив **Зенчугов Володимир Володимирович**.

Бас Ольгу Євгенівну було призначено «сенатором» РФ від окупаційного представницького органу. До 2013 р. вона працювала суддею у різних судових органах м. Луганська, викладала в Національній школі суддів України. Від 2014 р. працювала у «Міністерстві государственной безопасности» ЛНР», була депутатом «народного совета».

Також до складу т. зв. «народного совета» увійшли (за матеріалами інтернет-ресурсів [Чесно](#), [Народний Совет ЛНР ВКонтакте](#), [Народний Совет ЛНР Telegram](#), [Рубежное.com](#)):¹⁷

¹³ <https://dan-news.ru/politics/nikonorova-prodolzhit-predstavljat-ispolnitelnuju-vlast-dnr-v-sovete-federacii/>

¹⁴ <https://dnr.er.ru/activity/news/edinaya-rossiya-vydvinula-kandidatov-ot-partii-na-vyborah-v-zaksobranie-dnr>

¹⁵ <https://verstka.media/kandidaty-na-vyborah-na-annexirovannyh-territoriyah>

¹⁶ <https://politika.sevastopol.su/news/vse-dumskie-partii-vydvinuli-svoih-kandidatov-v-deputaty-novyh-regionov-rf/>

¹⁷ (за матеріалами інтернет-ресурсів [Чесно](#), [Народний Совет ЛНР ВКонтакте](#), [Народний Совет ЛНР Telegram](#), [Рубежное.com](#))

Коваль Олег Валерійович (1974 р. н.) – заступник «голови» «народного совета», «заступник голови комітету по законодавству, державному будівництву, місцевому самоврядуванню, регламентним питанням та депутатській етиці». Займається інтеграцією системи освіти в загальноросійський освітній простір.

19 жовтня 2022 р. відповідно до Указу Президента України включений до санкційного списку РНБО України як особа, яка прямо або опосередковано підтримала військову агресію РФ проти України. З 2015 р. знаходиться в розшуку МВС, як особа, що переховується від органів досудового розслідування.

Кар'єра на ТОТ Луганської області. У 2018 р. був зареєстрований «центральною виборчою комісією» для участі у виборах на посаду голови квазіреспубліки. Після окупації частини Луганщини став депутатом «народного совета». Входить до «профсоюзу працівників освіти і науки».

До окупації Луганщини. У 2010 р. обраний депутатом до Луганської міської ради від Партії регіонів. На момент виборів був помічником міського голови з організаційних питань у «Патронатній службі апарату Луганської міської ради та її виконавчих органів».

Галінкін Валерій Йосифович (1947 р. н.) – «заступник голови комітету з питань охорони здоров'я, освіти, науки, культури, праці, соціальної політики, сім'ї, молоді, спорту та туризму». 19 жовтня 2022 р. Указом Президента України потрапив до санкційного списку РНБО України як особа, яка прямо або опосередковано підтримала військову агресію РФ проти України. З 2015 р. знаходиться в розшуку МВС, як особа, що переховується від органів досудового розслідування.

Кар'єра на ТОТ Луганської області. Належав до проросійського громадського руху «Мир Луганщині». З листопада 2014 р. – «депутат» «народного совета» II та III скликань.

До окупації Лугащини. У 2010 р. був керівником виборчого штабу Партії регіонів у м. Луганську. Обирався депутатом до Луганської міської ради від Партії регіонів (очолював фракцію). У 2002-2010 рр. був депутатом Луганської обласної ради (у 2005 р. у фракції «Наша Україна», з 2005 – у фракції Партії регіонів). Був головним лікарем у Луганській міській поліклініці № 12.

Голубович Михайло Васильович (1943 р. н.) – член «комітету з питань аграрної політики, природокористування та земельних відносин». Підсанкційна особа.

Кар'єра на ТОТ Луганської області. Належав до проросійського громадського руху «Мир Луганщині». Був художнім керівником установи «Луганський академічний український музикально-драматичний театр на Оборонной». Наказом «голови» квазіреспубліки Плотницького отримав у 2015 р. звання «народний артист». Також був нагороджений Плотницьким медаллю «За заслуги» першого ступеня.

До окупації Лугащини. У 2010 р. був обраний депутатом Луганської обласної ради від Партії регіонів. На момент обрання працював художнім керівником Луганського обласного українського академічного музично-драматичного театру. У 2006 р. балотувався до ВР V скликання від партії «Опозиційний блок НЕ ТАК!». У 1995-2005 рр. очолював управління культури Луганської облдержадміністрації. З 1977 р. Народний артист Української РСР.

Пілавов Павло Арістійович (1969 р. н.) член «комітету щодо взаємодії з громадськими об'єднаннями, з інформаційної політики та міжпарламентської взаємодії».

19 жовтня 2022 р. Указом Президента України включений до санкційного списку РНБО України як особа, що прямо або опосередковано підтримала військову агресію РФ проти України. У грудні 2022 р. СБУ встановила, що Пілавов та ще четверо «депутатів» т. зв. НР ЛНР сприяли прийняттю псевдозакону про референдум у захоплених районах Луганщини. Повідомлено про підозру за статтями 111-1 ККУ (колабораційна діяльність) та 110 ККУ (посягання на територіальну цілісність і недоторканність України).

Кар'єра на ТОТ Луганської області. Родич луганського «мера» М. В. Пілавова. У 2016 р. – «керівник апарату «уповноваженого по справах дитини», «в. о. «міністра у справах сім'ї, молоді, спорту та туризму». У листопаді 2014 р. висувався на псевдовиборах.

До окупації Луганщини. У 2010 р. обраний депутатом до Ленінської районної у місті Луганську ради від Партії регіонів. Від 2005 р. був директором Луганського обласного фізкультурно-оздоровчого центру «Авангард», а також гендиректором та спортивним директором ФК «Зоря». Був помічником народного депутата В. Букаєва (VI скликання) від Партії регіонів на громадських засадах. Був засновником громадської організації «Неос Понтос» та громадської організації «Луганське обласне товариство греків «Еллада».

Поляков Володимир Миколайович (1987 р. н.) «член «комітету з питань аграрної політики, природокористування та земельних відносин».

19 жовтня 2022 р. Указом Президента України включений до санкційного списку РНБО України як особа, яка прямо або опосередковано підтримала військову агресію РФ проти України.

Кар'єра на ТОТ Луганської області. У 2018 р. став «депутатом народного совета III скликання». З 2016 р. керівник виконкому Перевальського територіального відділення громадського руху «Мир Луганщині». Став помічником «голови адміністрації» району» В. Михайлова.

До окупації Луганщини. У 2010 р. обраний депутатом до Перевальської міської ради від Партії регіонів. Працював головою Перевальської районної молодіжної ГО «Молоді регіони».

Зінаїда Надьон – на початку російської окупації (2014 р.) очолювала ПАТ «Луганськ-Нива», згодом стала керівницею одного з «комітетів республіканського уряду».

Марк Воржев – виходець з окупованого Сєверодонецька, воює проти України з 2014 р., брав участь у захопленні будівлі СБУ у Луганську у 2014 р.

Вячеслав Губін – уродженець Липецька, тривалий час прожив у Харкові, де у 2014 р. брав участь у створенні т. зв. «харківської народної республіки» («єдина росія»).

Артур Галкін – (м. Антрацит), колишній шахтар, з початком повномасштабного вторгнення пішов воювати проти України («єдина росія»).

ТОТ Запорізької області

Виктор Смеляненко (р. н. 1953) – за результатами псевдовиборів став

«головою» окупаційного «законодательного зібрання» на ТОТ Запорізької області. З 2011 по 2014 рр. обіймав посаду заступника голови Запорізької ОДА, був членом «Партії регіонів». Після втечі Януковича переїхав до ТОТ АР Крим і перебував там до 2022 р.

Галина Данильченко (р. н. 1964) – у 2023 р. стала «головою» Мелітопольської окупаційної адміністрації. У 2022 р. самопроголошена «мер» Мелітополя. Депутатка Мелітопольської міської ради від партії «Опозиційний блок». Знаходиться у санкційних списках РНБО України, СБУ висунула їй підозру в державній зраді.

Олександр Сауленко (р.н. 1962) – «голова» Бердянської окупаційної адміністрації. У березні 2022 р. пішов на співпрацю з окупантами та почав виконувати обов'язки «мера» Бердянська, сприяв незаконному вивезенню 650 тис. тонн українського зерна. У 2023 р. судом України засуджений до 15 років позбавлення волі за державну зраду та колабораційну діяльність. До повномасштабного вторгнення був маловідомим, мав бізнес, входив до проросійської партії «Союз лівих сил».

Андрій Сігута (р. н. 1979) – «депутат» «законодательного зібрання» на ТОТ Запорізької області. До 2022 р. був депутатом та заступником голови Мелітопольської районної ради від партії «Опозиційний блок – За життя».

Андрій Ковганко – «депутат» «законодательного зібрання» на ТОТ Запорізької області за результатами псевдовиборів 2023 р. Довірена особа й помічник депутата Є. Балицького («казначей»).

Катерина Уманець – «депутатка» «законодательного зібрання» на ТОТ Запорізької області за результатами псевдовиборів 2023 р. У травні 2022 р. добровільно погодилась стати «головою» окупаційної селищної Кирилівської адміністрації. За рішенням суду України у 2023 р. отримала вирок – 10 років позбавлення волі. СБУ ще у 2017 р. відкрило кримінальне провадження проти неї за державну зраду. До повномасштабного вторгнення К. Уманець переховувалась у Москві.

Віктор Зубрицький – экс-директор українського телеканалу «112». Продюсер антиукраїнських пропагандистських фільмів: «Бійня на Майдані» (2014 рік) та «Україна у вогні» (2016 рік).

Костянтин Зайцев – «депутат» «законодательного зібрання» на ТОТ Запорізької області за результатами псевдовиборів 2023 р. Чоловік племінниці Є. Балицького. До 2022 р. працював у бізнесі.

Николай Андрос – «депутат» «законодательного зібрання» на ТОТ Запорізької області за результатами псевдовиборів 2023 р. Працював у Комунальному некомерційному підприємстві «Територіальне медичне об'єднання «Багатопрофільна лікарня інтенсивних методів лікування та швидкої медичної допомоги» Мелітопольської міської ради Запорізької області. У 2022 р. в окупованому Мелітополі він висунув власну кандидатуру та обійняв посаду директора лікарні, усунувши чинного керівника. Від початку окупації співпрацював з окупаційною владою. Заочно засуджений за колаборацію на 6 років позбавлення волі.

Юрій Онищук (р. н. 1961) – «депутат» «законодательного зібрання» на ТОТ Запорізької області за результатами псевдовиборів 2023 р. До 2022 р. підприємець, ексдепутат Мелітопольської міськради (від «Опозиційного блоку») та колишній

заступник міського голови Мелітополя.

ТОТ Херсонської області

Олена Терскіх – «голова» окупаційного «Генічеського муніципального округу» (2023). У 2020 р. була обрана депутаткою Генічеської міської ради від партії «Європейська солідарність». У 2022 р. одразу перейшла на бік окупантів і стала заступницею «голови» окупаційної адміністрації Генічеська Андрія Клочка, у серпні 2022 р. сама очолила «окупаційну адміністрацію». На посаді голови окупаційної адміністрації району підписала розпорядження про закриття магазинів за відмову працювати за рублі. Обвинувачується в порушенні ч. 5. ст. 111-1 КК України.

Георгій Журавко (р. н. 1969) – «голова» окупаційного «Олешківського муніципального округу» за результатами псевдовиборів 2023 р. До повномасштабного вторгнення входив до «Блоку В. Сальдо». У 2015 р. депутат Олешківської районної ради від «Опозиційного блоку». У травні 2022 р. був призначений окупантами на посаду «міського голови» Олешків. Колишній директор КП «Олешки», балотувався на парламентських виборах 2019 року і місцевих виборах 2020 року, представляв політичну силу «Блок Володимира Сальдо, є засновником та керівником ГО «Спортивний клуб бойових мистецтв з джиу-джитсу, самбо і дзюдо», районної ГО «Федерація самбо та дзюдо», а також підприємства «Котеджне містечко Олешшя».

Віталій Булюк – «заступник «голови» окупаційного «уряду» окупованої частини Херсонської області. У 2015 р. та у 2020 р. обирався депутатом Херсонської обласної ради від партії «Наш край». Після повномасштабного вторгнення підтримав окупацію. У травні 2022 р. його було призначено «заступником «голови» окупаційної військово-цивільної адміністрації» Херсонської області В. Сальдо. У серпні 2022 р. В. Булюк став «т. в. о. голови військово-цивільної адміністрації» Херсонської області.

Володимир Леонтєв – «голова» окупаційної адміністрації «Новокаховського міського округу» за результатами псевдовиборів 2023 р. До повномасштабного вторгнення працював фінансовим директором та директором компанії «Чумак». Навесні 2022 р. перейшов на бік окупантів, брав участь у захопленні будівлі Каховської міської ради. У квітні 2022 р. очолив окупаційну адміністрацію Нової Каховки. Українськими правоохоронними органами окрім колабораційної діяльності також обвинувачується у викраденні міського голови Берислава навесні 2022 р., до якого застосовувались тортури.

Павло Філіпчук (р. н. 1983) – у 2023 р. став «головою» окупаційної «Каховської адміністрації». У 2023 р. його внесено до санкційного списку РНБО України, у березні 2022 р. Генеральна прокуратура України відкрила кримінальне провадження за ст. 111 ККУ. У 2015 р. був депутатом Херсонської обласної ради за списком партії «Опозиційний блок».

Валерій Гаврилюк – «перший заступник голови» окупаційної Каховської адміністрації.

Ігор Бжезицький – «заступник голови окупаційної «Каховської адміністрації» за результатами псевдовиборів 2023 р. До 2022 р. – ексдепутат Херсонської облради від Партії регіонів, керівник епархіального відділу з питань сім'ї Новокаховської єпархії УПЦ (МП).

Вадим Ктітор (чоловік Анастасії Ктітор) – «заступник голови окупаційної «Каховської адміністрації». У минулому фітнес-тренер. Сприяв російській окупації Каховки.

Анастасія Ктітор (р. н. 1986, дружина Вадима Ктітора) – «голова» окупаційного «Каховського муніципального округу». До 2022 р. власниця інтернет-магазину. У 2022 р. під час організації та проведення фейкового «референдуму» очолювала «виборчу дільницю № 509».

Оксана Довбня (р. н. 1977) – «депутатка» окупаційного «Каховського муніципального округу» у 2023 р. (с. Тавричанка). У 2023 р. Офіс Генерального прокурора України завершив спецрозслідування за фактом порушення ст. 111 ККУ. Місцева жителька с. Тавричанка. З липня 2022 р. почала співпрацю з окупаційною владою, виконувала адміністративні та господарські функції в окупаційній адміністрації.

Геннадій Недялков (р. н. 1979) – «голова» Голопристанської окупаційної адміністрації. Суд України засудив його до 10 років тюрми за колабораційну діяльність. Бізнесмен, власник м'ясопереробних підприємств.

Олена Дмитрук – (власниця «Херсонліфт» та великого агробізнесу на Бериславщині, яке успадкувала від покійного чоловіка, уродженця Берислава, одіозного депутата Верховної Ради від Партії регіонів Дмитрука Миколи Ілліча, у 2015 р балотувалася у Херсонську міську раду від Опоблоку).

Німетуллаєв Рустем Сейтумерович – заступник генерального директора агрохолдингу «Союз» (член партії «єдина росія» з 2016 р., «позаштатний радник» «голови «Республіки Крим» з 2015 р., заступник голови «регіонального відділення» «організації «Къырым Бирлиги (Единство Крима»).

Євгенія Рубін – депутатка Суворовської районної ради восьмого скликання від «Блоку Володимира Сальдо» (до війни працювала заступником директора ТОВ «Херсонбуд»).

6. ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА СПРОТИВ МІСЦЕВОГО НАСЕЛЕННЯ

Під час «виборів» українські медіа фіксували численні порушення прав людини:

- неодноразово зафіксовані [обмеження виїзду мирних жителів](#) сіл, які не голосували, з метою примусу прийняти участь у «голосуванні»;
- окупаційна влада та колаборанти [обходили будинки та намагались примусити місцевих жителів голосувати](#). Поки представники «виборчої групи» проводили бесіду, особи зі зброєю [забирали побутову техніку](#) власників. Були зафіксовані випадки приниження виборців, наприклад у м. Скадовську (Херсонська область) жінку, яка відмовилася голосувати, окупанти обізвали та змусили поставити підпис у бюлетені;
- згідно з інформацією першого заступника голови Херсонської обласної ради [Юрія Соболевського](#) «російські окупанти другий день малюють явку, щоб вийти на заплановані цифри 75-80%. Театр абсурду там триває. На самих псевдодільницях кількість людей мінімальна та явка мізерна, там лише колаборанти, які роблять картинку. Разом з військовими колаборанти ходять по будинках і примушують голосувати.

Ми розуміємо, вони будуть казати, що «Єдина Росія» отримує абсолютну більшість голосів. Трошки віддадуть іншим партіям для того, щоб ніби демократія була».

На відміну від дій окупантів, які всіляко примушували жителів до участі в «голосуванні», представники українського спротиву намагались різними методами зірвати виборчий процес:

- 9 вересня у Новій Каховці українці підірвали окупантів, які транспортували «бюлетені». Внаслідок підриву авто, [один російський військовий був ліквідований](#), ще двоє отримали поранення;
- 29 серпня агент руху «АТЕШ» [підірвав передвиборчий штаб «єдиної росії»](#) у Новій Каховці за адресою вул. Першотравнева, 14. Також були знищені 3 військовослужбовці ВС РФ, які відповідали за охорону цього об'єкта. Внаслідок пожежі, що виникла через підрив, згоріла вся документація, яку окупанти привезли до виборів, призначених на 8-10 вересня.

центр внутрішньополітичних досліджень
Національного інституту стратегічних досліджень